

מכשיר גילוח

מאת: יצחק קרונזון

הכינו: ד"ר עביר חלאילה (מדריכה ארצית)

גוף הסיפור

היום אני חושב שמעולם לא ראיתי את אבי מתגלח. בימי חול הוא היה יוצא מגולח לעבודתו כשעתיים לפני שקמנו לבית ספר-הספר, ובשבתות היה מתגלח ומכין לנו ארוחת בוקר עם "חביתה של שבת", לפני שהיה מעיר אותנו בשבע בבוקר, על מנת שלא נבזבז את השבת בשינה.

ריח משחת הגילוח ("שמן") מעורב בריח החביתה, ומראה צווארו השרוט והמנוקד בקרעים קטנים של נייר עיתון סופג דם מלווים אותו בביקורי השבתות שנים רבות לאחר מותו (אמי וגם אחי הבכור חשבו שהחתכים בעור נגרמו בגלל השימוש החוזר, מטעמי חיסכון, בסכין גילוח "אוקבה 8").

בגיל שלוש-עשרה בערך החלטתי, שאתחיל להתגלח בעצמי. זקן עוד לא צמח לי, אבל משהו בבית- הספר (או בתנועה) סיפר שהגילוח החוזר מעורר את צמיחת הזיפים.

פעם בשבוע הייתי מתגנב לחדר האמבטיה, נועל את הדלת, מרכיב את מכשיר הגילוח של אבי, שעלה אותו לארץ מליטה ב-1934 (מוט קצר מנחושת שהתברג אל שני מלבנים משננים שביניהם נקבע הסכין שביניהם). ומעביר אותו במהירות על עור פניי הקלק ועל הפלומה הדלילה שעל השפה העליונה.

אחרי כשנתיים נוכחתי, ששלושה או ארבעה ימים לאחר הגילוח, היה אפשר להבחין באור יום בזיפים אחידים על לחיי, שדמו לזקן של מבוגרים מתגלחים. נזהרתי להתגלח רק בימי שלישי. החשבון היה פשוט- בלילות שבת היינו מתכנסים ל"ערב חופשי" בתנועה. בערב זה התמלאו כל המאווים החברתיים שלנו בגיל ההתבגרות, חשבתי שאם אתגלח ביום שלישי, ואשב מתחת המנורה כשהצודית שלי מופנית אל אחת הבנות, יהיה סיכוי שתבחין שאני כבר מתגלח ואמנם, שלושה או ארבעה חודשים אחרי שהתחלתי להתגלח שבמהלכם כמעט התפתח אצלי קשיון עורף מן המאמץ להפנות לחי אל הבת שלצדי, אמרה ברכה שפילמן בקול רם שהגיע גם לאוזני אחרות "מה? אתה כבר מתגלח??"

כשאני מסכם את חיי עד עכשיו, אני מעריך את המשפט ההוא כניסיוני המוצלח הראשון.

כשמלאו לי שש-עשרה שנה, נשטף אבי בגל לא-מובן של אהבה וקנה לי מתנה היה זה מחוה נדיר שהפתיע את כל מי שהכיר אות טבעו החסכוני. בארוחת הבוקר של שבת בשבע בבוקר, העביר אליי בטקסיות, לעיני כל משפחתנו המשתאה, מכשיר גילוח חדש מצופה כסף. הודיתי לו

בהתרגשות, והוא נשא נאום קטן: "אתה מתבגר, ועוד מעט תצטרך להתחיל. להתגלח. כשתתגלח בפעם הראשונה אעמוד לצדך ולמד אותך כפי שלימד אותי אבי".

באותו זמן כבר התגלחתי באופן סדיר כשלוש שנים. הסתכלתי בצווארו המרוט, וחשבתי כמו כל מתבגר, שאין לי כבר מה ללמוד מן המבוגרים.

ביאורי מילים ומושגים

מכשיר גילוח

כלי או מכשיר המשמש להסרת שיער (לרוב מכשיר גילוח שיער פנים, אך גם שיער גוף) על ידי חיתוכו קרוב מאוד לפני העור. פעולה זו מכונה גילוח. התפקיד העיקרי של מכשיר גילוח הוא טיפוח והיגיינה אישית, מאפשר לקבל עור חלק על ידי קיצוץ השיער היוצא מהזקיק.

מקור לשוני: נגזר מהשורש ג.ל.ח (לגלח).
גילוח (שם הפעולה), מכשיר גילוח (הכלי), להב גילוח (החלק החותך).

ימי חול

ההפך מ"ימי קודש" (שבת וחגים). ימים שגרתיים.

שורש: ח.ל.ל, במשמעות של חולין (דבר שגרתי, יומיומי, לא מקודש).
דוגמה: "המוזיאון פתוח בימי חול בין השעות 08:00 ל-16:00, אך סגור בשבתות וחגים."

חביתה

מאכל ביצים בסיסי ונפוץ מאוד, המוגש לרוב כחלק מארוחת בוקר. מנה המוכנת מביצים טרופות המטוגנות במחבת עם מעט שמן/חמאה עד שהן מתקשות ומשכימות קלות.

שורש: ח.ב.ט (לחבוט או לטרוף את הביצים).

משחת גילוח

תכשיר קוסמטי שפותח במיוחד למריחה על העור לפני השימוש במכשיר גילוח. חומר סיכה וריכוך היוצר שכבת הגנה בין הלהב החד לעור.

שורשים: מ.ש.ח (מריחה של חומר), ג.ל.ח (פעולת הסרת השיער).

צוואר שרוט המנוקד בקרעים

- **צוואר:** האזור המחובר בין הראש לגוף (שם עצם).
- **שרוט:** פגוע, בעל חתכים דקים. שורש ש.ר.ט (בינוני פועל).
- **מנוקד:** שסומן בנקודות. שורש נ.ק.ד.
- **קרעים:** חתיכות קרועות, שברים או חתכים עמוקים. שורש ק.ר.ע.

אוקבה 8 (Okava)

מותג היסטורי של סכיני גילוח ישנים (להבים כפולים) שהיו נפוצים בארץ בתקופת המנדט הבריטי וראשית המדינה. חברה ייצרה להבים דקים דו-צדדיים למכשירי גילוח קלאסיים. המספר 8 כנראה מייצג סימון איכות, סדרה ספציפית, או כמות להבים באריזה. כיום פריט אספנות נדיר.

זָקוּ / זֶקוּ

- **זָקוּ (שם עצם):** אוסף השערות הצומחות על פניו של גבר (סנטר, לחיים, שפה עליונה). שורש: ז.ק.ן.
- **זֶקוּ (תואר/פועל):** אדם שהגיע לגיל מתקדם (קשיש). שורש: ז.ק.ן.

מתגנב

הולך, נע או זז בחשאי רבה, בשקט ובזהירות, במטרה לא להתגלות או למשוך תשומת לב (להתקרב למטרה, להיכנס למקום אסור, או להתחמק).

שורש: ג.נ.ב (בניין התפעל).

מליטה (מלטה)

המילה "מליטה" אינה שם של ארץ בהקשר זה. הפירוש המתקן הוא "שְׁהַעֲלָה אוֹתוֹ לְאֶרֶץ מְלֵטָה ב-1934". הכוונה למישהו שסייע להביא חפץ (או אדם) לאי המדינה מלטה.

הפְּלוּמָה הַדְּלִילָה

פְּלוּמָה: שְׁעֵרוֹת דְּקִיקוֹת, עֵדִינוֹת וּרְכוֹת מְאוּד. כִּיסוּי דֶק, עֵדִין וּמְפוֹזֵר (לֹא צִפּוּף).
דְּלִילָה: לֹא צִפּוּף, מְפוֹזֵר, מוֹעֵט (שׁוֹרֵשׁ: ד.ל.ל.).

זִיפִּים

שְׁעֵרוֹת קְצָרוֹת, מְחוֹסְפָּסוֹת וְדוֹקְרָנוֹת הַצּוֹמְחוֹת מֵחֹדֶשׁ עַל הַפָּנִים בְּאֶזְרוֹ הַזָּקֵן וְהַשֹּׁפֶם. לְרֹב נִרְאִים יִמְמָה עַד שְׁלוֹשׁ לֵאחֲרֵי הַגִּילּוּחַ.

שׁוֹרֵשׁ: ז.י.ף.

מֵאוּוִים

רֶצוֹן עֵז, עֵמוֹק וְחִזְקָה, תְּשׁוּקָה גְּדוּלָה אוֹ שְׁאִיפָה נִשְׁגָּבֶת. הַדְּבָרִים שֶׁאֵדָם מִשְׁתּוֹקֵק אֲלֵיהֶם בְּכָל לֵיבּוֹ.

קִשְׁיוֹן עוֹרֶף

מוֹנַח רְפוּאֵי הַמֵּתָאֵר מִצֵּב שֶׁבּוֹ יִשְׁנָה נֹקְשׁוֹת, קִשְׁיָחוֹת וְהַגְבְּלָה בְּתַנּוּעָה בְּאֶזְרוֹ הַצּוּאָר וְהַעוֹרֶף. תְּפִיסַת שְׂרִירִים אוֹ מִתִּיחָה בְּשְׂרִירֵי הַצּוּאָר (בְּהַקְשֵׁר הַסִּיפּוֹר: מֵהַמֵּאֲמָץ לְהַפְנוֹת אֶת הַלְחִי).

מַחוּוָה

מַעֲשֵׂה אוֹ פְּעוּלָה שֶׁנוֹעֵדָה לְבִטָּא רִגֵּשׁ, כּוֹוֶנָה, כְּבוֹד אוֹ רֶצוֹן טוֹב.

שׁוֹרֵשׁ: ח.ו.ה (בִּיטּוּי, גִּילּוּי אוֹ הַבְּעָה).

הַשְׁתָּאָה

צורת בינוני-פועל המתארת אדם המביע פליאה, השתוממות ופליאה עמוקה.

שורש: ש.א.ה (בניין התפעל - פעולה שהאדם מביא את עצמו למצב של פליאה).

הַפְּרוֹט

מה שנעקר, נתלש או נשלף. לרוב, הכוונה לבעל חיים שנוצתיו או שיערו נתלשו. בהקשר הסיפור: צוואר שסבל את פעולת הגילוח.

שורש: מ.ר.ט (בניין פעל - סביל).

סוג הטקסט ותקציר העלילה

סוג: סיפור קצר בעל אופי אוטוביוגרפי (מבוסס על חוויות חייו של הסופר).
הסיפור מסופר בגוף ראשון מנקודת מבטו של ילד (המספר) המעריך את אביו. הילד מתאר בפירוט את טקס הגילוח הקבוע של אביו. זהו זיכרון אישי על התבגרות המקושר למכשיר הגילוח.
בגיל 13, מתחיל המספר להתגלח בסתר במכשיר הישן של אביו, כדי לזרז צמיחת זקן ולהרשים נערה. הוא מתזמן זאת לימי שלישי כדי שהזיפים יבלטו במוצאי שבת, ומצליח ("אתה כבר מתגלח???").
בגיל 16, האב מעניק לו בטקס חגיגי מכשיר חדש ומציע ללמדו את רזי הגילוח. המספר, שכבר התגלח בסתר 3 שנים, חש באירוניה שאין לו עוד מה ללמוד מהמבוגרים.

דמות האב

- מוצג כדמות אידיאלית בתחילה, גיבור, חזק ושקט.
- טקס הגילוח שלו סמל לסדר, ניקיון ושלמות.
- מרכז הבית ומוקד להערצה.
- מסמל את הדור הקודם (דור העולים משנות ה-30).
- דמות חסכונית (שימוש חוזר בסכין) ודואגת (מכין ארוחות בשבת).
- מנותק מעולמו הפנימי של בנו - רוצה להעביר מסורת מבלי לדעת שהבן כבר עבר את התהליך.

דמות הבן (המספר)

- מייצג את המתבגר האוניברסלי.
- מאופיין בסקרנות, רצון להגשמה עצמית וחיפוש זהות.
- הגילוח הסודי שלו הוא סוג של מרד נעורים במסורת המשפחה.
- רוצה להרגיש "גבר" ועובר את טקס ההתבגרות לבדו.
- חש יהירות: חושב שאין לו כבר מה ללמוד מאביו/מהמבוגרים.

רעיונות מרכזיים ומסרים

מכשיר הגילוח כסמל: הסמל המרכזי בסיפור. מסמל גבריות, בגרות, ומעבר "לעולמם של הגברים".

פער הדורות: הנושא העיקרי. קיים פער עצום בין תפיסת האב (טקס מסורתי שמועבר מאב לבן) לתפיסת הבן (תהליך אישי של גילוי עצמי ומרד). המשפט המסכם ממחיש את תחושת העליונות השגויה של המתבגר.

התבגרות וזהות: ההופעה החיצונית (זקן/זיפים) קריטית לגיבוש הזהות המינית והגברית בשלב זה.

סוד ושיתוף: הבן מרגיש שאביו שייך לעולם אחר (חסכנות, צוואר שרוט) בעוד הוא כבר מנוסה, ולכן אין טעם לשתף אותו.

שאלות ותשובות לבגרות

שאלה 1: גיבור הסיפור הוא ילד מתבגר... מהי השאיפה העיקרית של גיבור הסיפור בתקופת התבגרותו, כיצד הוא מנסה לממש אותה, והאם הצליח?

תשובה: השאיפה העיקרית היא להשיג גבריות, הכרה חברתית וסטטוס של "מבוגר". מכשיר הגילוח הוא כרטיס הכניסה להבלטת זהותו.

אופן המימוש: בגיל 13 מתחיל להתגלח בסתר במכשיר של אביו, מאמין שזה מעורר צמיחת זיפים. מתזמן גילוח לימי שלישי כדי להבליט זיפים בערבי שבת בתנועה בפני בנות.

הצלחה: כן, הגיבור מצליח כאשר ברכה שפילמן אומרת "מה? אתה כבר מתגלח?". הגיבור מגדיר זאת כניסיונו המוצלח הראשון להרשים בת זוג ולהוכיח גבריות.

שאלה 2: מה מסמל מכשיר הגילוח לגיבור הסיפור המתבגר?

תשובה: מכשיר הגילוח מסמל גבריות, בגרות והמעבר מילדות לעולם המבוגרים. הוא "כרטיס כניסה" לעולם הגברים ומשרת את השאיפה להבליט זהות מינית. חשיבותו מודגשת כשהוא מוענק כמתנה בטקסיות.

שאלה 3: מדוע לא שיתף הגיבור את אביו ברגשותיו ומעשיו במשך שלוש שנים?

תשובה: אי-השיתוף ייצג מרד במוסכמות המשפחה וביטוי לגישה שאין לו מה ללמוד מהמבוגרים.

מרד והסתרה: פועל בסתר ומשתמש במכשיר של האב מאחורי דלת נעולה - נטייה של גיל ההתבגרות.

עצמאות ויהירות: הוא ראה באביו דמות מיושנת (עם צוואר "שרוט"), הרגיש מנוסה ולכן ההדרכה מהאב נראתה לו מיותרת.

שאלה 4: תאר את דמות האב בסיפור על בסיס הקטע.

תשובה: דמות האב מתוארת כחסכנית, דאגנית ושומרת סדר.

חסכן: משתמש שוב ושוב באותו סכין מה שגורם לחתכים בצווארו. הקנייה של המכשיר החדש מפתיעה את כולם לאור טבעו החסכני.

דואג ומחנך: מקפיד שהמשפחה לא תבזבז את השבת בשינה. קם מוקדם להתגלח ומכין ארוחת בוקר לפני שמעיר אותם.

שאלה 5: מדוע החליט המספר להתחיל להתגלח?

תשובה: ממניעים חברתיים ופסיכולוגיים:

1. **סטטוס גברי:** להשיג הכרה כבוגר ולהדגיש את גבריותו.
2. **רצון להרשים בנות:** עניין חברתי-מיני, כדי למשוך את תשומת הלב ב"ערב החופשי" בתנועה.

שאלה 6: "...שאין לי כבר מה ללמוד מן המבוגרים". באיזו תקופה בחייו נאמר משפט זה?

תשובה: המשפט נאמר כשהמספר היה בן 16, כתגובה לאירוע בו האב קנה לו מכשיר חדש והציע ללמדו. זה מבטא אירוניה וסתירה: המתבגר מרגיש שכבר התנסה בסתר, רואה את צווארו הפצוע של אביו, ומגיע למסקנה הטיפוסית והיהירה שהוא עליון ואין לו מה ללמוד מהדור המבוגר. תקופה זו מסמלת את שיא המרדנות וההתנתקות מסמכות הורית.

משימת הערכה חלופית: סודות הנעורים – כשהעולם השתנה

המשימה נועדה לבחון את יכולתכם לספר ולנתח אירוע אישי משמעותי שעשיתם כחלק מתהליך המעבר מילדות לבגרות, תוך הפקת טקסט דבור אישי ועשיר בשפה.

המשימה: הקלטת הסיפור האישי

בחרו באירוע משמעותי אחד שסימן עבורכם מעבר מילדות לבגרות, ושבתקופה מסוימת עשיתם אותו בסתר, ללא ידיעת הוריהם או מבוגר אחראי. תעדו את הסיפור שלכם בהקלטה אישית באורך של 2 עד 3 דקות.

דרישות תוכן ושפה להקלטה:

- תיאור האירוע ("הסוד"):** תארו את האירוע בפירוט: מה עשיתם, מתי זה קרה, וכיצד וידאתם שזה נשאר בסוד.
- מניע ומשמעות (השוא):** למה היה לכם חשוב לעשות את זה לבד, בלי ללמוד מהמבוגרים?
- הרגש:** תארו את התחושות שעלו בכם אחרי שה"סוד" התגלה או כשהצלחתם להשיג את מטרתכם.
- שימוש באוצר מילים:** שלבו והדגישו לפחות 5 ביטויים/מילים שלמדתם בשיעור זה.

קריטריונים להערכה (מחווין)

קריטריון	משקל (%)	פירוט
עומק הסיפור וניתוח האירוע	40%	המשימה מתייחסת לרעיון "הסוד" והמעבר לבגרות, ומספקת נימוק ברור למניעים (כמו הרצון להיראות בוגר).
שפה וביטוי (עושר לשוני)	30%	שימוש מדויק וברור של המילים החדשות הנדרשות וביטויים.
הפקה דבורה (טכני וקולי)	30%	הקפדה על אורך ההקלטה (2-3 דקות), שטף דיבור, ובהירות קולית.

פירוט	משקל (%)	קריטריון
	100%	סה"כ